

Table of contents

List of contributors	9
<i>Antonio Cortijo Ocaña and Jordi M. Antolí Martínez</i> Approaches to new trends in research on Catalan Studies. An overview	13
<i>Nieves Alberola Crespo and Vicent F. Zuriaga Senent</i> Poems and paintings: A virtual mixture	21
<i>Carme Arronis Llopis</i> Superstition and faith: The prayer against the plague attributed to Saint Vincent Ferrer	39
<i>Xènia Escolano Marín</i> The virtues of lexicogrammar for the analysis of somatic idioms in corpora	59
<i>Josep Vicent Garcia Sebastià</i> Austere diet and the concept of [MEDIOCRITY]. On the meaning and dictionarization of some adjective locutions in Catalan and Spanish	79
<i>Francesc Granell Sales</i> Rex imago aequitatis: Jaume I in the Vidal Mayor	91
<i>Dominic Keown</i> From <i>En valencià</i> to <i>En català</i> : The first and second online conferences for the promotion of Catalan amongst Teenagers	107
<i>Adéla Kořátková</i> Patients' voices in clinical case reports on mental disorders	123
<i>Alejandro Llinares Planells</i> From 'bloodthirsty thief' to 'brave thug': Two models of bandits in popular printed literature	139
<i>Elisabet Llopart-Saumell</i> The perception of connotations in lexical innovations	157

Belén Lozano Sañudo

Domesticating translation from the periphery towards the center: The translation of Cocori by Joaquín Gutiérrez into German in times of the GDR 183

Antoni Maestre Brotons

Masculinity and Catalan modernist literature: Dandyism in Alfons Maseras's *Edmon* (1908) 203

Robert March

A reflection on theatricality in Ingmar Bergman's *The Seventh Seal* 221

Joan de Déu Martines Llinares

Bilingual dictionary of geographical accidents in the literary work of Enric Valor 229

Vicent Martines

Phraseology to express corruption and falseness: Sermó by Bernat Metge, with its philological translation into Spanish as a methodological base 241

Rosabel Martinez-Roig, Gladys Merma-Molina, and Mayra Urrea-Solano

The power of storytelling. Some aspects of James I's *Llibre dels Fets* as a *transmedia storytelling* with educational purposes and social and political psychology 261

Jacob Mompó Navarro

Francisco Climent Pons (1885–1946). Diaries of a Valencian rural physician: Biographical approach and texts selection 281

Veronica Orazi

Narrative techniques and aims of the discourse on military expeditions and coastal defense in Ramon Muntaner's *Crònica* (1328) 309

Manuel Ortuño Arregui

Ramon Llull's *El llibre del gentil e dels seus savis* in Bernat Metge's *Lo Somni*. A prelude to the origins of *Christian Humanism* 331

*Santiago Ponsoda López de Atalaya, Marcos Jesús Iglesias Martínez,
Inés Lozano Cabezas and Rocío Díez Ros*
Teaching history in early childhood education: A research proposal on
educational practice in classrooms for children aged three to five years 349

Elena Sánchez-López
Guilty pleasure: Framing collocations in phraseology 361

List of contributors

Nieves Alberola Crespo

Universitat Jaume I de Castelló, alberola@uji.es

Jordi M. Antolí Martínez

Universitat d'Alacant, jordi.antoli@ua.es

Carme Arronis Llopis

Universitat d'Alacant, arronis@ua.es

Antonio Cortijo Ocaña

University of California, Santa Barbara, amcortijo@aim.com

Rocío Díez Ros

Universitat d'Alacant/Universidad de Alicante, Rocio.diez@ua.es

Xènia Escolano Marín

University of Alicante, ISIC-IVITRA, xenia.escolano@ua.es

Josep Vicent Garcia Sebastià

Universitat d'Alacant, ISIC-IVITRA, josepv.garcia@ua.es

Francesc Granell Sales

Universitat de València, francesc.granell@uv.es

Marcos Jesús Iglesias Martínez

Universitat d'Alacant/Universidad de Alicante, marcos.iglesias@ua.es

Dominic Keown

Fitzwilliam College (Cambridge), dk209@cam.ac.uk

Adéla Koťátková

Universitat Jaume I, López Piñero Inter-University Institute, adela.kotatkova@uji.es

Alejandro Llinares Planells

University of Malaga, a.llinares@uma.es

Elisabet Llopart-Saumell

Universitat d'Alacant/Universitat Pompeu Fabra, ISIC-IVITRA

Inés Lozano Cabezas

Universitat d'Alacant/Universidad de Alicante, Ines.Lozano@ua.es

Belén Lozano Sañudo

Universitat de València, belen.lozano@uv.es

Antoni Mestre Brotons

University of Alicante, antoni.maestre@ua.es

Robert March

Universitat de València, Robert.March@uv.es

Joan de Déu Martines Llinares

Universitat d'Alacant, ISIC-IVITRA, jd.martines@ua.es

Vicent Martines

Universitat d'Alacant, ISIC-IVITRA, IIFV, IEC, RABL B

Rosabel Martinez-Roig

University of Alicante

Gladys Merma-Molina

University of Alicante

Jacob Mompó Navarro

Universitat Catòlica de València, jacob.mompo@ucv.es

Veronica Orazi

University of Turin, ISIC-IVITRA, IEC, veronica.orazi@unito.it

Manuel Ortuño Arregui

Instituto Superior de Ciencias y Educación (CUIECE), Facultad de Humanidades y Ciencias Religiosas de la Universidad Nacional de Guinea Ecuatorial

Santiago Ponsoda López de Atalaya

Universitat d'Alacant/Universidad de Alicante, Santiago.ponsoda@ua.es

Elena Sánchez-López

University of Alicante, ISIC-IVITRA, elena.sanchez@ua.es

Mayra Urrea-Solano

University of Alicante

Vicent F. Zuriaga Senent

Universidad Católica de Valencia, vicent.zuriaga@ucv.es

Veronica Orazi

Narrative techniques and aims of the discourse on military expeditions and coastal defense in Ramon Muntaner's *Crònica* (1328)

Abstract: Muntaner was not a professional writer and composed only one work. He was rather a captain, a diplomat, a governor, a man very close to the Crown. His personal experience of war is witnessed in his Chronicle, according to two different narrative mechanisms: the technologization and the literarization of the described events. The defense during the Crusade against the Crown of Aragon (1283–1285) concretizes the author's peculiar dichotomy technologization-literarization of history, emphasizes a perfect military strategy and the final victory; the narration of expansion through the Mediterranean is developed both in the conquest of Djerba and the Kerkennah Islands (1309–1314) and in the campaign of Sardinia and Corsica (1323–1324), but from two different points of view: the former offers an exemple of self celebration, which is possible because of its relative relevance if compared with other epochal events related in work; the latter is based on the documentation that the admiral Carrós sent to the King, as Muntaner did not participate in it. Finally, the expedition of the Catalan Company to the East (1303–1308) synthesises all these features and represents one of the highest moments of the whole *Crònica*.

Keywords: Expansion of the Catalan-Aragonese Crown through the Mediterranean, History of the Mediterranean, Ramon Muntaner's *Crònica*, the Expedition of the Catalan Company to the East.

1. Introduction

Medieval Catalan historiography, originally in Latin, began to develop from the 10th–11th centuries in the monasteries of Cuixà and Ripoll (McCormick 1975) and culminated in the *Gesta Comitum Barchinonensium et Regum Aragonum* (late 12th century), which translation into Catalan was the first historiographical attestation in vernacular in this area.¹

1 The *Gesta Comitum* existed in a primitive Latin version (GCBI) and an intermediate Latin version (GCBII); later, the Catalan translation (GCBIII) and the definitive Latin version (GCBIV), drawn up at the beginning of the 14th century, which expanded the ancient version until 1299, were drafted (Coll i Alentorn 1951–1952, republished in *Obres de Miquel Coll Alentorn*, I, 1991). Edition of the Latin and Catalan

From the second third of the 13th century a historiography in Catalan also developed, very different from the monastic one in Latin: from an impersonal and dry style the text moves to a decidedly narrative, passionate and epic register; the anonymous work becomes an author's work; and the driving force behind this new production is no longer the monastery but the court (Ferrer i Mallol 2004: 83–84; Aurell 2012: 114–131).

This new production is represented by *Les quatre grans cròniques*, a unique ensemble, for its characteristics, in the panorama of the European medieval historiography (Massó i Torrents 1906; Alòs-Moner 1932; Montoliu 1959; Soldevila 1971; Riquer 1993: I, 394–501; Rubió i Balaguer 1987, VI: 124–192; Cingolani 2007; Aguilar 2011; Aurell 2012; Badia 2013: I, 97–217; Ferrer i Mallol 2014).²

Ramon Muntaner is the author of one of them, his *Crònica* of 1328. Nevertheless, he is not a professional writer and during his life he composes only one work. Indeed, Muntaner is rather a captain, a diplomat, a governor, a man very close to the Crown, and his personal experience of war (both as a soldier and as a strategist) is witnessed in his chronicle (Bofarull 1883; Aguiló 1903; Almarche y Vázquez 1910; Rahola 1984; Martí de Barcelona 1937; Tasis 1964; Cingolani 1985; Vergés 1986; Espadaler 1998; Aguilar, Martí, & Renedo 2019), according to two different narrative patterns: the technologization and the literarization of the events that he describes.

In his *Crònica*, Muntaner narrates episodes of coastal defence as well as military expeditions, such as the Crusade against the Crown of Aragon (1283–1285), the expedition of the Catalan Company to the East (1303–1308), the conquest of Djerba and the Kerkennah Islands (1309–1314) and the campaign of Sardinia and Corsica (1323–1324) (Giunta 1959; Nicolau d'Olwer 1974; Sanmartí 1980; Hillgarth 1984; Vergés 1986; Pujol 1992).

So, on one hand, the defense during the Crusade against the Crown of Aragon (§§ 119–140), for example, concretizes the author's peculiar dichotomy between technologization and literarization of history, emphasizes a perfect

text: *Gesta Comitum Barchinonensium* (2007); *Gestes dels comtes de Barcelona i reis d'Aragó* (2008); Cingolani 2007: 17–30; *Les 'Gesta Comitum Barchinonensium' (versió primitiva), la 'Brevis Historia' i altres textos de Ripoll* 2012. Finally, Badia 2013: I, 89–96.

2 In recent years, the Institut d'Estudis Catalans has completed the project for the re-edition of the four chronicles, coordinated by J. Massot i Muntaner, with philological revision by J. Bruguera and revision and historiographical expansion by M. M. Ferrer i Mallol (Soldevila 2007, 2008, 2011, 2014, 2016).

military strategy and highlights the final victory; on the other hand, the narration of the expansion through the Mediterranean is developed both in the conquest of Djerba and the Kerkennah Islands (§§ 248–255) and in the campaign of Sardinia and Corsica (§§ 271–298), but from two different points of view: Muntaner doesn't participate in the latter (which is based on the documentation that the admiral Carrós sent to the King) and criticizes the fact that the army didn't follow some of his strategical advice; on the contrary, the former offers an absolutely uncommon case of self-celebration, which is possible because of its relative relevance if compared with other epochal events narrated in the Chronicle. This is so true that the author feels compelled to justify this momentary attention for himself: 'no us vull res contar de molts afers que a mi esdevingueren en Barbaria, per ço que negun no deu parlar de si mateix, si doncs no són fets qui toquen senyors. Per què jo no us parlaré res d'afers que a mi esdevinguessen, si no fossen fets qui es faessen per senyors' (§ 255: 422).

Finally, the expedition of the Catalan Company to the East (§§ 199–244) sketches an impressive and effective synthesis of all these features, is pervaded by a deep emotional involvement and undoubtedly represents one of the highest moments of the whole *Crònica*.

Moreover, also the peculiar aim of every episode is essential: it can concern the celebration of the Crown and the Kings of Aragon, the political propaganda even through the instrumentalization of Providentialism, and the will to present the branches of the royal family from a unitary perspective, concealing intentions and internal oppositions. Consequently, on this occasion I will summarize the results of a research on these key elements which characterize Ramon Muntaner's *Crònica*.

2. The Crusade against the Crown of Aragon (1283–1285)

After the conquest of the Kingdom of Sicily by Pere *el Gran*, Pope Martin IV excommunicates the sovereign, disowns all his titles, invests as King of Aragon Charles de Valois, son of King Philip III of France, called the Bald, and proclaims the crusade against the Crown of Aragon (1283), which is narrated in §§ 119–140 of the *Crònica*.³ This situation represents a decisive moment, because the defeat would have sanctioned the dethronement of the king and the

3 I quote from Soldevila 2011. At the end of each quotation, I indicate in round brackets the chapter of the chronicle (§) and the page from which the quote is taken.

disappearance of the dynasty: Muntaner's touching and engaging narration of these events reflects on several occasions the deep dramatism of those months (Rahola 1925; Soldevila 1953: 22–23; Ferrer i Mallol 2007: 157–165; Aguilar 2006; Aguilar 2007a; Aguilar 2007b).

The naval battles of Roses and the Formigues Islands and the battle of the Coll de Panissars (1285) represent the conclusion of the crusade. Their narration in the chronicle is characterized by a detailed description of the combat strategies and military tactics adopted, both in land and sea fights. At the same time, the text constantly shows a radical difference in the approach to the narration of these two types of battle: the first one is clearly fictionalized and displays the influence of literary tradition, whereas the second one is more realistic, with plenty of technical details (Giese 1928; Pryor 1983; Humphries 1985; Foerster 1987; Mott 2003; Mott 2008; Foerster 2008; Rose 2008; Sayers 2008; Orazi 2018; Orazi 2019; Pujol i Hamelink 2019).

Indeed, the narration of the naval battles of Roses and the Formigues Islands (1285), according to Muntaner's version (Planells 2011: 219–222), contains a very detailed description of the strategy implemented (Badia i Homs et al. 1985; Bassegoda 2004),⁴ and both the battle and the technique of sea combat are told with abundance of details.

Here, for example, is how the Battle of Roses is narrated:

E les galees pensaren de vogar, e alba de dia ells foren davant les vint-e-cinc galees [les quals havien quedat a Roses, per a defensar el port]. E dos llenys, qui estaven en guàrdia, d'En Guillem de Loderna [noble de Proença, capità de les vint-i-cinc galeres franceses], hagren vista d'ells [. . .]. E tantost En Guillem de Loderna [. . .] féu armat tothom. E [. . .] les unes galees veseren les altres [de l'exèrcit català-aragonés]; e En Guillem de Loderna féu donar volta a les palomeres e féua la via de les onze galees [dels catalans]. E les onze galees estaven ben fora [. . .]. E En Guillem de Loderna venc a les onze galees ab quinze de les sues, enfrenellades, davant; e hac ordonat que les deu galees los venguessen per popa, e així que les tendrien enmig, en guisa que no en pogués neguna escapar [. . .]. E [els almiralls] En Ramon Marquet e En Berenguer Maiol faeren en frenells llargs les galees, e mentre tots los remes en frenells, per ço que los enemics no es poguessen entre ells metre. E [. . .] que es donassen los remes de llarg, e que los ballesters en taula los canscassen e, con veuriem que els haurien ben canscats, que donassen los remes de llong e que s'acostassen a manès; [. . .] que els ballesters en taula s'emporten les batalles pus les galees meten remes en frenell. (§ 130: 235).
[. . .]

4 In Francesc Eiximenis's *Dotzè del Crestià* (1383–1391) chapters 333–340 are dedicated to the military strategy of naval battles. This section of the work is, therefore, the theoretical correspondent of what is read in the chronicles of the time.

E així les galees estaven proa perproa, e les altres deu qui eren de popa, e no podien entre ells entrar per los remes, qui estaven ben enfrenellats. E en les proes e en les popes veérets llances e dards trer, qui eixien de catalans; que així eixien temprades les llances e los dards, que tot quant aconseguien, tot n'ho menaven; e entretant los ballesters jugaven, que sol treta no en pecaven. E aquells de les galees d'En Guillem de Loderna estaven ab l'espaa o bordó en la mà, que àls no podien fer (§ 130: 236).

[. . .]

E [. . .] En Ramon Marquet e En Berenguer Maiol van fer tocar la tropmeta de la llur galea, qui era señal emprèsque [. . .] tothom donàs remes de llong e que investissen llus enemics de llong. Així es féu; e, con les galees se foren mescaldes, veérets estocs de bordons e colps d'espaa e de maces donar, e els ballesters en taula lleixaren les ballestes estar e lleixaren-se córrer a manés a llus enemics (§ 130: 237).

After the battle is won, the king heads towards the border, to join the Infant and the army. Along the way, he is attacked by surprise by four hundred French knights, who he defeats even though he has with him only a hundred men (§ 134). In this case, the author uses a tone and quotations derived from the epic and chivalrous narrative, as well as irony and even sarcasm.

E lo jorn de madona santa Maria d'agost, [. . .] a alba de dia [el rei] esdevenç en una celada de quatre-cents cavallers franceses (§ 134: 240).

[. . .]

Lo senyor rei va brocar primer e va ferir lo primer que trobà ab la llança tal per mig de l'escut, que no li calc cercar metge; e puis va metre mà a l'espaa e donà deça e dellà, que tal lloc se feïa fer, que negun no el gosà esperar a dret colp, con l'hagueren regonegut del seu ferir. E los altres qui ab ell eren faïen així bé, que neguns cavallers no pogueren fer majors meravelles con ells faïen [. . .]; e creats que no hi hac negun que son dard no matàs cavaller o cavall; e puis ab les mitges llances faïen meravelles. E el senyor rei era adés ça e adés lla, adés a destre, adés a sinistre; sí que tan ferí de l'espaa, que tota n'anà per peces; e tantost mes la mà a la maça, de què feria mills que cavaller qui en el món fos. E acostàs el comte de Nivers, qui era cap d'aquella companya, e donà-li tal de la maça sobre l'elm, que en terra lo mes (§ 134: 241).

[. . .]

E lo senyor rei girà's e veé [. . .] [un altre] cavaller [. . .] [e] donà-li tal de la llança sobre el capell de ferre, que el cervell li féu eixir per les orelles, e caec mort en terra. E en aquell lloc [. . .], veérets colps donar e pendre. E el senyor rei, qui veé així la sua gent en tan gran pressa, lleixòs córrer sobre los enemics, e féu-se fer una tal plaça, que tota hora en aquella entrada matà ab la maça, ab la sua, més de quinze cavallers; que creegats que aquell que aconseguia de ple en ple, no li'n calia mas un colp. E, estant en aquella pressa, un cavaller francés veé que el rei los faïa tant de damnatge, ab l'espaa en la mà ell va venir e tallà-li les regnes; sí que per açò lo rei se cuidà perdre. [. . .] E lo rei tenc-se bé esment d'aquell cavaller qui les regnes li hac talladles, e anà d'aquella part on era e pagà'ls-ne en guisa que jamés no li calc pensar en regnes a tallar, ans romàs, ab son senyor [el comte de Nivers], mort. E llavors, con lo senyor rei fo tornat

en la pressa, veérets ferir e donar; que rics hòmens e cavallers havia en la companya del senyor rei [...] qui cascun féu aquell jorn meravelles d'ell mateix. [...] Un cavaller jove [...], hi valc aitant con fera Rotlan, si fos viu. E tot açò esdevenia [...] per ço que li veïen fer [al senyor rei] de ses mans. [...] Que ço que el rei faïa no era obra de cavaller, mas obra de Déu pròpiament; que Galeàs ne Tristany ne Llançolot ne Galvany ne Boors ne Palamides ne Perceval lo Galois ne el Cavaller ab la Cota mal tallada ne Estor de Mares ne el Morant de Gaunes, con tots ensems fossen ajustats [...] no pogren tant fer en un jorn contra quatre-cents cavallers tan bons con aquells eren, qui eren la flor del rei de França, con féu lo senyor rei d'Aragó e aquells qui ab ell eren aquella hora. [...] Els franceses se volgren replegar en un cabeçó, mas lo senyor rei va brocar envers aquell qui portava la senyera del comte [de Nivers] e va-li tal donar de la maça sus en l'elm, que mort fred lo mes en terra [...]. E dels francesos no hi hac romases pus de vuitanta cavallers (§ 134: 242–43).

[...]

E així podets pensar quin fet d'armes fo aquest, de tan poca gent contra tan bon cavaller, que tota hora hi romaseren més de tres-cents vint cavallers franceses morts, dels quals fo opinió d'aquells qui a la batalla eren que lo senyor rei, de les sues mans, n'havia més morts de seixanta (§ 134: 244).

Meanwhile, the king asks for reinforcements from Sicily and Admiral Roger de Llúria sails from the island to join the Catalan-Aragonese fleet. Also in this case, the description of the combat strategy and the rapid clash that takes place in the Formigues Islands confirms what was noted above: the narrative technique is diversified according to whether the narrative reports a fight at sea or on land; in the first case, the story of the enterprise takes on realistic tones and shows an astonishing wealth of technical details:

l'almirall [Roger de Llúria] [...] de nuit [...] pres terra a les Formigues e aquí ell donà part a la nit. E hac ordonat ab totes les sues galees que cascuna galea tengué tres fanars aparellats: un a proa, altre al mig e altre a popa, per ço con, si les galees del rei de França veïen de nits, que tantost los fanars fossen encesos, per ço que coneguessen les sues galees, e que los enemics se pensassen que en cascun fanar hagués una galea (§ 135: 245).

[...]

E, con fo pres de jorn, l'estol del rei de França passava ab lo faró davant. [...] E l'almirall féu la llur via e mes-se entre la terra e ells; e, con fo ab ells, a colp los fanars foren encesos, e van ferir en ells. E aquí veérets llances e dards volar e ballesters en taula jugar. [...] Abans que fos jorn l'almirall los hac esbaratats e n'hac cinquanta-quatre galees (§ 135: 246).

Moreover, the inclusion of the narration of the land fight in the description of the naval battles makes the contrast between these two narrative patterns even more evident: the war by sea is evoked without resorting to the literarization of the event, but on the contrary in a punctual way, with an abundance of technical

details; as the stratagem of the three lanterns on each ship that, once lit, would have induced the enemies to believe they had to face forces far superior (deceptively tripled); quite the opposite, the terrestrial fight is clearly literarized and in it the author uses epic-chivalrous formulas and style, tone, atmosphere, typology of situations, dialogues and descriptions borrowed from the *chansons de geste* and the *romans*.

3. The expedition of the Catalan Company to the East (1303–1308)

After the peace of Caltabellotta (1302), Roger de Flor, who had fought for King Frederic of Sicily against the Angevins, obtains from him the authorization to pass to the service of the Byzantine Emperor Andronicus II to fight the Turks, and Muntaner joins the expedition (§§ 199–244) (Aguilar 2004; Burns 1954; Carrère 1974; *Diplomatari* 2001; Dujcef 1974–1979; Iorga 1927; Iorga 1961; Jacoby 1974; Keightley 1979; Kyriakidis 2009; Marcos 2003; Marinescu 1925; Muntaner 1926; Olgiati 1985; Rubió i Lluch 1927; Rubió i Lluch 1937; Tramontana 1962; Zimmermann 1988). The author is the only Western historian to narrate in detail the Byzantine Campaign.⁵ This section of the chronicle combines both narrative techniques and the text presents aspects referring to the detailed and realistic description of fights as well to the fictionalized one. The main feature of this section is the emotional component of the narration, which pervades the description of the enterprises of the Catalan Company in the East. This emerges both in anecdotal episodes and in reports of major battles or clashes:

Contar-von n'he què n'esdevenc a un cavaller alà que se'n menava sa muller, [. . .] e tres hòmens a cavall, dels nostres, anaren-los après. [. . .] Lo cavall de la dona flaquejava [. . .] e a la fin los nostres hòmens a cavall aconseguiren. E el cavaller, qui veé que l'aconseguien e que la dona s'havia a perdre, brocà un poc avant, e la dona gità-li un

5 The Aragonese chronicler Jerónimo Zurita (1512–1580) in his *Anales de la Corona de Aragón* (books VI–VII) uses the Muntanerian text as a source, stressing the role of direct witness of the author; the Valencian chronicler Francisco de Moncada (1586–1635) also considers Muntaner to be one of the most reliable historians, a key figure in all decisions and in the most delicate phases of operations (Moncada 1969: 20), and he uses the Muntanerian text as the main source of his *Expedición de los catalanes y aragoneses contra turcos y griegos* (1623). Even the Eastern chroniclers who narrate these events in their works do so in a much shorter and leaner way, without Muntaner's abundance of detail and depth.

gran crit, e ell tornà envers ella e anà-la a abraçar e besar; e, con ho hac fet, donà-li tal de l'espaa per lo coll, que el cap ne llevà en un colp. E, con açò hac fet, tornà sobre los nostres tres hòmens a cavall, [...] e ab l'espaa va tal colp donar a un d'aquells [...] que el braç sinestre li n'avallà en un colp, e caec en terra mort. E los altres dos, [...] lleixaren-se córrer sobre ell, e ell a ells; [...] que anc no es volc llevar prop de la dona estró l'hagren tot especejat [...] E així podets veure con morí con a bon cavaller, e que ab dolor faïa ço que faïa (§ 226: 368).

When the Company attests to Gallipoli, Muntaner takes command of it and rejects the attacks of the Genoese, allies of the Byzantine emperor (§§ 220, 227), with a few men and under very extreme conditions:

E com venc un divendres a hora de vespres, [...] nós nos aplegam tuit ab nostres armes davant la porta ferrissa del Castell. E en la torre maestra jo fiu muntar [...] un mariner, [...] e cridà lo llaus del benauriat sant Pere de Roma, e tuit resposeren-liab les llàgremes en los ulls (§ 220: 358).

[...]

E així ordonam nostra batalla en aquesta manera: que no fém davantera ne mitjanja ne reasaga, mas que els hòmens a cavall fom tots a la banda sinistra e metem los peons a la man dreta (§ 220: 358).

[...]

E, con los senyals foren fets qui ordonats eren, pensam de ferir tots ensems en un burs. E donam tal enmig d'ells [i.e., dels enemics], que parec que tot lo Castell ne vengués en terra [...]. E nós pensam de ferir en ells, que null hom no en llevava man que no en ferís en carn; [...] que en aquell punt nós cuidam que haguéssem massa a fer. Mas una veu venc entre nós, que tuit cridam 'Via sus, via sus! Sant Jordi, sant Jordi!'. E així prenguem vigoria e Anam tuit ferir fermament en ells, e així mateix venceren-se; e llavors no calc mas ferir (§ 220: 359).

[...]

E vengren-nos un dissabte a vespre davant Gallípol totes vint-e-cin galees, e pensaren tot aquell dia e la nuit obrar escales e gates per combatre-nos a Gallípol, sabent que la companya nos era lluny, e nós que érem cipocs hòmens d'armes romases. E així [...], jo ordoné ma defensó tota la nuit. E la defensó fo així ordonada: que ho fiu guarnir totes quantes fombres hi havia [...] e ordoné-les als murs; e en cascuna part del mur jo ordoné un mercader, [...] que fossen ordonadors d'elles [...]. E puis ordoné que tothom fos guarnit de cuirasses, que jo sabia que els genoveses anaven ben bastats de passadors e que en despendrien molts [...]. E, con açò haguí fet [...], jo ab vinta nava e corria ça e lla, lla on major ops era. E, con jorn se féu, [...] jo [...] contrasté als palomers de pendre terra [...]; e a la fin deu galees anaren pendre terra lluny. [...] E pensaren molt vigorosament de combatre, e nós, a defendre. E ells gitaven tants de cairrels, que quaix lo cel tolien hom de ver [...]. La batalla fo molt forts, e les nostres fombres, ab cantals e pedres [...] defensaven tan règue que meravella era. Que [...] fembra s'hi trobà que havia cinc cairrellades en la cara, que encara se defensava així con si no hagués mal [...]. E, [...] lo capità, per nom N'Antoni Spindola, [...] dix: 'Oh, vil

gent! Què és açòque tres tinyoses que ha dedins vos defensen aquella casa? Molt sòts vils!'. E llavors ell s'aparellà ben ab tres-cents hòmens [. . .], e jo munté al mur e viu-los venir; e tantostfiu armar mon cavall e els altres sis cavalls armats qui hi havia. E [. . .] jo fiu venir cent hòmens e fiu-los desguarnir, que faia gran calor [. . .]. E, con lo capità [. . .] ab tots aquells bon hòmens [. . .] foren venguts a la porta ferrissa del Castell e hagren donada batalla molt forts una peça, en guisa que la major part traïen la llengua de set e de calor, jo [. . .] vaig fer obrir la porta. E ab los sis cavalls armats e los hòmens de peu [. . .] anam ferir [. . .]. E ells, qui hagren vist que nós així ferim vigorosament, [. . .] van-se vençre, així que tantost n'haguem les espatlles (§ 227: 370–372).

Moreover, Muntaner builds the figure of the main protagonist, Roger de Flor, according to the model of the epic heroes and the *romans* of the origins, attributing to him all the virtues of chivalry. Indeed, 'Roger de Flor reproduceix el model de generositat fixat per la literatura, en aquest cas la tradició trobadoresca, tan viva en l'ambient cortesà catalano-aragonés dels segles XIII i XIV, tan vinculada a les persones mateixes dels reis' (Badia 1993: 28). Likewise, Tirant lo Blanch, the protagonist of the homonymous chivalry novel, remembers in some ways Roger de Flor and some critics have thought that Joanot Martorell was inspired by Muntanerian text to sketch the protagonist of his work:

Martorell no podia ignorar la figura del cabdill dels almogàvers ni la crònica de Muntaner. [. . .] Alguns trets de Roger de Flor [. . .] corresponen a altres del protagonista de la [. . .] novel·la. Roger de Flor, després de la pau de Caltabellota (1302), parteix de Sicília cap a Constantinoble per tal de posar-se al servei del vell Andrònic II Paleòleg, amenaçat molt de prop pels turcs [. . .]. Constantinoble fa una rebuda entusiàstica a Roger de Flor, tot i que un grup es mostra hostil als nouvinguts (cosa que correspon a l'actitud del duc de Macedònia i d'altres al *Tirant*) [. . .]. Roger de Flor rep el títol de megadur de l'imperi, dignitat que passa després a Berenguer d'Entença, i Roger és fet Cèsar. [. . .] Tirant és nomenat capità general de la gent d'armes i de la justícia de l'imperi grec, i més tard [. . .] és proclamat Cèsar de l'imperi, i la capitania major passa a Hipòlit. Roger de Flor es casa amb Maria, neboda de l'emperador de Bizanci i filla del rei de Bulgària, i Tirant es casa amb Carmesina, filla de l'emperador. Roger [. . .] combat contra Ali-Shîr de Kernian, [. . .], o sia el Gran Caramanyd'aleshores. Roger de Flor és assassinat a Adrianòpol, ciutat en la qual Tirant contrau la malaltia que acaba amb la seva vida (Riquer 1990: 168–69).

Finally, in 1309, Muntaner returns to Sicily.

4. The pacification and reconquest of Djerba and the Kerkennah Islands (1309–1314)

In 1309, Muntaner is instructed by the King Frederick III of Sicily to pacify the islands of Kerkennah and Djerba (conquered by the Catalans in 1284), which

had rebelled. After having been successful in the operation, he becomes governor of the island from 1311 to 1314 (§§ 117, 159, 248–255).

Djerba previously belonged to the king of Tunis; in 1284 ca. Roger de Llúria repeatedly attacks the island, which finally submits to him and passes under his rule. After that, the admiral leaves the island, begins a series of raids along the African coast (1287–1288 ca.) and he subdues the local populations (§§ 117, 159) (Dufourcq 1966: 271–272 on Djerba, 287–288 on Roger de Llúria's expeditions to Barbaria). When Roger dies, the island passes to his successors, but the situation is upset by continuous rebellions of the natives, supported by the king of Tunis. The situation of Djerba is delicate, geographically and therefore strategically, given the proximity of the enemy and the distance of possible aid (Messina is far 500 miles); in fact, Muntaner says that those who will govern it must have 'quatre ulls, deu orelles e [. . .] lo cervell segur e ferm per moltes de raons' (§ 117: 211). Roger's descendants therefore turn to the King of Sicily for help; in return, the sovereign will govern on Djerba and the Kerkennah islands. Nevertheless, even with the king's help, the situation remains critical: the monarch wants to send further reinforcements, but no one wants to go (Ferrer i Mallol 2008). Therefore, he appoints Muntaner as captain of Djerba and orders him to pacify the area (§ 251), because, he states, the chronicler is the only one who can succeed in the enterprise:

Lo senyor rei me dix [. . .]: —En Muntaner, vós sabets lo gran dan e gran greuge e deshonor que nós havem pres en l'illa de Gerba, e va'ns molt lo cor que nós ne puscam haver venjança. [. . .] nós no have men nostre regne negun qui [. . .] nos hi pusca tan bon consell donar con vós, [. . .] per ço con vós havets més vist e oït en guerres que hom que sia en nostra terra; [. . .] que hevets llong de temps senyorejada gent d'armes e sabets com fan a comportar; [. . .] que sabets de sarraïns e parlar sarraïnesc, per què podets fer vostres afers menys de torsimany, així en espies com en altres coses, en l'illa de Gerba; e moltes d'altres bones raons que ha en vós. Per què nós volem e us pregam caramente que vós anets ésser capità de l'illa de Gerba e dels Querquens (§ 251: 413).

Muntaner embarks for Djerba with a group of Catalans; when he arrives, he finds the castle under siege and, inside, strong tensions between those who escaped the previous defeat. So, he summons the local leaders, forgives them, and asks them to submit; he has a wall built outside the castle to house the natives, and gives them plenty of food (Mengler 2017). In this way, within a month he has three thousand natives at his command, which he organizes against the rebels:

no anà un mes que jo fui a Gerba, que tota hora hac en mon poder tres mília hòmens de Moàbia [. . .]. E, con tot açò fo fet, jo cite tres vegades lo dit Alefs e aquells de Mistoua, abans que negun mal los volgués fer; e ells no volgren venir a mercè, desafie'ls e mis

en l'illa dos-cents hòmens a cavall, d'alarbs, tots bons cavallers [. . .]. E, con açò fo fet, [. . .] jo pensé de fer cavalcades sobre ells; així que de nuit los assaltejàvem en cascun lloc (§ 252: 416).

After fourteen months of guerrilla warfare, he reduces the rebels to starvation in a corner of the island:

catorze meses durà aquesta Guerra, que tots dies nos trobàvem una vegada al jorn; e, [. . .], dins aquells catorze meses haguem d'ells més set-cents persones d'armes, entre morts e preses, e els desconfim dues o tres vegades; e sí havien ells bé quatre-cents hòmens a cavall e ben vuir mília de peu. [. . .] Què us dire? Que a la un canto de l'illa los fém arraconar, e hac entre ells gran fam (§ 252: 416).

The last rebel leader attacks the Catalans but is rejected in a joint action, by sea and by land: Muntaner definitely subdues his enemies and wins the war.

E un jorn lo dit Alef donà a entendre [. . .] que, si venien a l'illa de Gerba, que ens porien tots haver; sí que foren bé vuit mília hòmens a cavall qui vengren estrò al pas. E aquí jo tenia dos llenys armats e quatre barques [. . .] als quals jo havia lliurat el pas a guardar. [. . .] [Alef] hac qatorze barques, e aquella nuit ferí en los crestians, en alba de dia; e els crestians foren així sobtats, que pensaren de fugir; e així llevaren los crestians del pas. [. . .] E tantost los nostres vengren al castell així desbaratats; e jo venguí e fui tan felló, que en poc estec que no penjé alquells còmits. E tantost [. . .] munté en la un dels llenys, [. . .], e amené-me'n los alters ab mi ensems, e dues barques armades; e aquell dia jo fui al pas. [. . .] [Alef] armà vint-e-una barca, e venc envers nós [. . .] e, així con vengren e foren prop de mi, jo vaig ferir enmig d'ells en tal manera, que set de les barques mis a fons, e vaig-me'n calar sobre ells; e pensam de ferir sobre ells deçà e dellà, [. . .] de vint-e-una barca que eren, no n'escaparen con quatre [. . .]. E en aquell dia matam més de dos-cents moros e n'haguem disset barques. E d'aquella hora avant la Guerra fo guanyada per nós (§ 253: 417).

Then, he remains on the now pacified island and repopulates it within a year with loyal natives and he proudly states 'en això aporté jo Gerba e així és encara' (§ 254: 420). The king grants him Gerba and the Kerkennah islands for three years (1311 to 1314); and, finally, at the beginning of 1315 Muntaner leaves and returns to Sicily, then he goes to Valencia.

5. The campaign of Sardinia and Corsica (1323–1324)

In 1323 King Jaume II expresses his intention to send his son Alfons to conquer Sardinia, of which he was already nominally sovereign (the island had been donated to him by Pope Boniface VIII), and for this purpose an impressive fleet is set up (Martí de Barcelona 1936; Arribas 1952; Salavert 1956; Soldevila 1996; Meloni 1999; Orazi 2000; Armangué 2003). On that occasion, Muntaner writes

and sends to the king and his son a *Sermó* (Perugi 1975; Boscolo 1985; Orazi 1998; Orazi 2003; Aguilar 2003) composed of twelve stanzas of twenty verses each (§ 272), a *sirventés* with a war theme in the line of the Provençal tradition, on the melody of the French *chanson de geste* on Gui de Nanteuil (13th century), inserted at the beginning of the part of the chronicle in which the campaign is told (§§ 271–279, 284–287, 289–290). In the poem, Muntaner recalls his military authority and experience and gives technical advice on the organization of the campaign. In these verses the technical data are concentrated on the preparation of the expedition, on the setting up of the fleet and on the strategy to follow in the fightings, especially in the naval ones. This is surprising, because Muntaner inserts tactical information in a text of a poetic nature, which would have been well suited to a literarization of the subject. On the contrary, the author deliterarizes the poetic model and shows in these verses all his expertise in naval warfare. Thus, he describes in detail the organization of the fleet, the crossing at sea to reach the island, the ideal places to disembark the troops, as well as weapons and techniques of combat (especially naval), and the double siege – by sea and by land – of the city of Cagliari. Here are, for example, some practical advice that the author inserts in the *Sermó*:

Que terçol no metats en l'estol, e-s a tall / vos vendran vostres faits, que-s asberg ne capmall / no us estarà denant, sal vint que l'almirall / gales faça far lleugeres con ventall (§ 272: 451, vv. 46–49).

[. . .]

[. . .] E les grans nau farets / senyor, metre en escala, e-s après los pauquets, / per ço que negun dan enemics que estan quets / no us puguen donar; d'aicò prec que us guardets (§ 272: 452, vv. 86–89).

[. . .]

Adoncs, senyor, con tuit en Sardenya seran, / [. . .] / pessats anar per terra en Càller, [. . .] / [. . .] / E-s eixament l'etol al dit castell s'enant, / e-s en la pallissada que so el port trobaran, / meten-se per escala, sí co hi hai dit denant. / E veirets ballesters que el mus escombraran, / que de l'aire abratrien un auselet volant (§ 272: 454–55, vv. 172–80).

The pragmatism of the chronicler is emphasized by the passage in prose that follows the poem. In it, Muntaner stresses that two of his recommendations were not followed and this resulted in damage: he had advised to send with the fleet also twenty light boats, which on the contrary were sent later, when it was finally understood their tactical importance; and the wrong decision to disembark and besiege before Iglesias and only after Cagliari, which should have been the main objective from the outset:

tot ço que jo dixi en aquest sermó se complí, salvant due coses, de què fui molt despagat, e son encara e seré tots temps. E la primera fo con le vint galees lleugeres no

es faeren; que tant d'escarn e d'enuig soferí l'almirall e la host [. . .], que no hagueren soferit, si vint galees lleugeres hi hagués. E l'altra fo con lo senyor infant, [. . .], con hac presa terra, co no se n'anà dret a Càller, ell per terra e l'estol per mar (§ 272: 457).

Once again, on the contrary, in the narration of the land fights, the text takes on the epic and the chivalrous tones, characteristic of this type of description:

Con les hosts foren apropiades, cascuns van brocar molt vigorosament, sí que jamés no pògrets veer batalla pus cruel, [. . .] sí que tan fortment se calcaren los tudescs a la nostra cavalleria, que [. . .] vengren lla on lo senyor infant era. E lo senyor infant, qui conec que aquells venien assenyadament per ell, ferí lo primer de la llança, tal colp, que de l'altra part la li passà, sí que mort lo gità en terra; e puis mes mans a la maça e lleixà's córrer a un altre e donà-li tal sobre l'elm que portava, que el cervell li féu volar [. . .]; ab la maça ne mes, en terra, morts, quatre; e puis la maça se rompé, e mes la mà a l'espaa e ab l'espaa en la mà ell faïa fer tal plaça, que res no li podia estar davant. E, con los [. . .] cavallers [. . .] veeren que els cinc n'eren morts per mà del senyor infant, e veeren les meravelles que ell faïa, acordaren-se que fossen tots en lo cavall del senyor infant [. . .]. E, con lo senyor infant fo en terra, l'espaa li volà de la mà [. . .] e, ab lo major cor de fet d'armes que cavaller qui en el món sia, e va trer lo bordó que portava cint; [. . .] e, sobre açò, un cavaller seu [. . .] va avallar del cavall e [. . .] lliurà lo cavall al senyor infant; [. . .] e ab lo pom del bordó al pits [el senyor infant] va brocar envers [. . .] [el cavaller Orrigo, tudesc] e va-li tal colp donar per mig del pits, que d'altra part lo li passà; e caec en terra mort, sí que jamés no el calgué tornar en Alemanyà a contar noves d'esta batalla (§ 275: 461).

[. . .]

Com sos companyos veeren mort lo dit Orrigo, volgren fugir; [. . .] del quals dotze los vuit moriren per mà del senyor Infant (§ 275: 462).

[. . .]

[. . .] ab lo bordó en la man feria de tals estocs, que guai per aquell que aconseguia, que ab un colp n'havia assats. [. . .] Que així anava per lo camp ads ça, adés lla, que res no li havia drada davant (§ 275: 463).

The epic and chivalrous model takes over again, to the point that Rubió i Lluch, referring to the description of the feats of the Infant Alfons during the battle near Lucocisterna, states that 'casi'l converteix [Muntaner] en un ridícul héroe [sic] de llibre de caballeries, semblant ell sol de cadaveres [sic] el camp de batalla' (Rubió i Lluch 1909–1910: 540). It's not about that, of course, but the profound difference in the description of the two types of battle: the terrestrial ones are literarized and assume epic-chivalrous features, while the sea ones are narrated in technical and tactical terms.

Subsequently, the narration of the decisive naval battle in front of the port of Cagliari returns to use a technical register to describe the strategy implemented by the admiral to defeat the Pisans and Genoese:

Les galees dels genoveses e dels pisans vengren així ordonats de batalla, que meteren primers set galees, [. . .], qui es foren afrenellades totes set ensem [. . .]; e totes les alters venien-los de popa. E les set galees acostaren-se tant a les galees de l'almirall En Carròs ab les proes primeres, que foren prop a get de dard. E, con l'almirall veé que les dites set galees li foren tan prop, de mà en mà manà a les sues galees que, sens tot brogit e amagadament, cascú lleixàs anar la gúmena en mar per ço que, si llevassen les àncores, aquells tantost se n'anaren, que més anaren ab vint remes que no faeren aquelles de l'almirall ab cent cinquanta. E, així, cascú quedament lleixà anar la gúmena en mar, e tot cobertament [. . .]; e tantost van vogar, e abans que no pogueren haver girat aquelles set galees, l'almirall los fo a dors e pensà'n en tal manera, que més de mil e cent persones hi mataren (§ 285: 478–79).

6. Conclusion

The sources and stylistic features of Muntaner's work have long been studied by critics, who have found in them references to various types of texts – other chronicles, other literary genres, the Bible, etc.–; all this is supported by a deep personal involvement, due to the author's participation in the events narrated and his identification with the ideals and values of the Crown (Nicolau d'Olwer 1938; Riba 1967; Fuster 1977; Sobré 1978; Varvaro 1984; Rubiés 1987; Badia 1993; Rubiés 1995–1996; Izquierdo 2003; Cingolani 2007: 180; Rubiés 2011).

As mentioned, for example, the *Sermó* refers to the poetic sub-genre of the Provençal Sirventese with a war theme and one can identify in it references to the ancient French *Lancelot* in prose (§ 128: 230; ecc.) (Bohigas 1982), to the *Jaufré* (§ 148: 261; ecc.), and, in general, to the *romans*, but even of the epic and of the troubadour poetry (in § 37: 81 there is an allusion to some verses attributed to Guilhem de Montanhagol, which are actually by Peire Cardenal – Riquer 1975: III, 1494–95–; ecc.).

Indeed, in the Chronicle, the description of the armies, of the intensity of the fight, the narration of the battles or the sieges are clearly influenced by the epic and fictional model: according to a consolidated rethoric trend, synonymous repetition is often used as a stylistic feature, as well as expressions that emphasize the numerical superiority of the enemy, which, despite everything, is defeated. Moreover, in the text, action and narration, reality and fiction influence each other; for example, when the author presents the protagonists of his chronicle, he often compares them to the epic heroes or the knights of the Round Table, to exalt them.⁶

6 Almost everywhere: even in the albigese *Cansó de la crozada* or in Guillaume de Machaut's *Confort d'ami* –1303–1337– addressed to the King of Navarre, etc. (Badia 1993; Riquer 1990).

The frequent apostrophes to the audience also reflect the legacy of the style of epic and orality: they were employed in the *chansons de geste*, then move on to the novel in verse and then in prose (*Lancelot*, *Tristan*, etc.) and later on to other genres in prose, such as historiography (Riquer 1993: I, 458–59) (Geoffroi de Villehardouin, Henri de Valenciennes, etc.), as well as in the same lyric (for example, in the poetic sub-genre of the *cançó*). The link with the genres transmitted by the jesters and story tellers, with the *romans* and with 13th–14th century historiography is also confirmed by the use of specific formulas of anticipation or of transition and connection between the various parts of the narrative material (Beer 1968; Gómez Redondo 1986–1987; Schön 1960; Vinaver 1971: 68–98), or even by the inclusion of rhetorical questions that anticipate the audience's doubts.⁷ In case of suspensions of the narration, in fact, the author uses the present to bring the public closer to the new narrated material⁸; conversely, in case of anticipation, the future is used (as also happens in the *chansons de geste*), according to a widespread mechanism, aimed at stimulating the expectation of the audience. Moreover, not even Muntaner abounds in the use of adjectives, a trait shared with other chroniclers.⁹

With regard to the style and language used by the author, the expressive immediacy characteristic of Muntanerian prose is also intensified in the narration of naval battles; even from this point of view, they show a more concrete, colloquial and technical language and are pervaded by seriousness and tension. On the contrary, in terrestrial battles war technicalities decrease and the author often uses irony and even sarcasm in them, amplifying their emphasis in a peculiar way compared to naval fights.

Moreover, the interpolation of two terrestrial fights in the narration of two naval battles (that is to say, the fight between Pere *el Gran* and four hundred French knights inserted in the battles of Roses and the Formigues Islands of 1285 and the battle of Lucocisterna, near Cagliari, in the one in front of the port of Cagliari) and the comparison between them allows us to understand the difference in the technique and in the narrative strategies of the author in describing the terrestrial and the sea combat.

7 As in the *Chanson de Roland*, the *Estoire of the Saint Grail* or the prose version of *Tristan*, etc.

8 As also in Geoffroi de Villehardouin's *Conquête de Constantinople*, in the *Livre du Graal* and in the *Perlesvaus*, etc. (Beer 1968: 41, n. 18).

9 Like Desclot but also like Roberto di Clari, Henri de Valenciennes, Geoffroi de Villehardouin, etc. (Schön 1960: 205–227).

Definitely, the analysis of Muntaner's chronicle shows how he constructs his war narrative; that is to say, according to a double technique, which characterizes the description of the battles in his work. Studying these descriptions, a fundamental datum clearly emerges: there is a deep difference between the narrative of terrestrial and sea fights; the former is always literarized, while the latter is rich in realistic technical, tactical and strategic details (Foerster 1987, 2008; Giese 1928; Humphries 1985; Mott 2003, 2008; Rose 2008; Rubió i Balaguer 1987; Sablonier 1971; Sayers 2008),¹⁰ as demonstrate the mentioned key episodes that the author includes in his chronicle.

References

- Aguilar, J. A. (2003). 'La conquesta de Sardenya i la tradició manuscrita de la *Crònica de Muntaner*', *Cultura Neolatina*, 63 (3–4), 283–343.
- (2004). 'Les expedicions a l'Orient i la *Crònica de Muntaner*', *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 49, 11–76.
- (2006). "'Lo Rey d'Aragó no ns fa sinó greuges e vilanies!": papat i casa d'Aragó a la *Crònica de Muntaner* (I)', *Estudis Romànics*, 23, 199–229.
- (2007a). "'Lo Rey d'Aragó no ns fa sinó greuges e vilanies!": papat i casa d'Aragó a la *Crònica de Muntaner* (II)', *Estudis Romànics*, 29, 109–142.
- (2007b). "'De plaga muscarum": els mals de França a les cròniques catalanes medievals'. In M. Cabré, and S. Martí (eds.), *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. III, pp. 59–79. Barcelona: PAM.
- (2011). *Introducció a les quatre grans cròniques*. Barcelona: Dalmau.
- Aguilar, J. A., Martí, S., and Renedo, X. (eds.) (2019). *Dits, fets i veres veritats. Estudis sobre Ramon Muntaner i el seu temps*. Barcelona: PAM.
- Aguiló, E. (1903). 'Alguna notícia més sobre En Ramon Muntaner', *Revista de bibliografia catalana*, 3, 26–38.
- Airaldi, G. (1995). 'Roger of Lauria's Expedition to the Peloponnese', *Mediterranean Historical Review*, 10, 14–23.
- Almarche y Vázquez, F. (1910). 'Ramon Muntaner, Cronista dels reys de Aragó, ciutadà de València'. In *Congrés d'Història de la Corona d'Aragó dedicat al rei En Jaume I i a la seva época*, pp. 483–505. Barcelona: Altés.
- Alòs-Moner, R. de (1932). *Historiografia*. Barcelona: Barcino.
- Armangué, J. (2003). 'Formes de literatura catalana a Sardenya durant el segle XIV', *Llengua i Literatura*, 14, 7–44.

10 About Roger de Llúria: Fort (1966), Pryor (1983), Airaldi (1995).

- Arribas Palau, A. (1952). *La conquista de Cerdeña por Jaime II de Aragón*. Barcelona: Instituto Españols de Estudios Mediterráneos.
- Aurell, J. (2012). *Authoring the Past. History, Autobiography and Politics in Medieval Catalonia*. Chicago: University of Chicago Press.
- Badia i Homs, J. et al. (1985). *El combat naval de les Illes Formigues: VII centenari 1285–1985*. Palafrugell: Ajuntament de Palafrugell – Diputació de Girona.
- Badia, L. (1993). ‘Veritat i literatura a les cròniques medievals catalanes’. In L. Badia (ed.), *Tradició i modernitat als segles XIV i XV*, pp. 19–38. València/Barcelona: PUV.
- (2013). *Història de la literatura catalana. Literatura medieval*, vol. I. Barcelona: Enciclopèdia Catalana/Barcino.
- Bassegoda, E. (2004). ‘La batalla de les Illes Formigues en Desclot i Muntaner’, *Quaderns de la Selva*, 16, 91–103.
- Beer, J. (1968). *Villehardouin: Epic Historian*. Genève: Droz.
- Bofarull, A. de (1883). *Ramón Muntaner, guerrero y cronista*. Barcelona: Ramírez.
- Bohigas, P. (1982). ‘La matèria de Bretanya a Catalunya’. In P. Bohigas, *Aportació a l'estudi de la literatura catalana*, pp. 277–294. Barcelona: PAM.
- Boscolo, A. (1985). ‘Una nota sobre el Sermó de Ramon Muntaner’. In *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, vol. III, pp. 127–134. Barcelona: PAM.
- Burns, R. I. (1954). ‘The Catalan Company and the European Powers, 1305–1311’, *Speculum*, 29, 751–771.
- Carrère, C. (1974). ‘Aux origines des grandes compagnies. La Compagnie Catalane de 1302’. In *Recrutement, mentalités, sociétés. Colloque international d'histoire militaire*, pp. 1–7. Montpellier: Université Paul Valéry.
- Cingolani, S. M. (1985). ‘Jo Ramon Muntaner. Consideracions sobre el paper de l'autobiografia en els historiadors en llengua vulgar’. In *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes. Miscel·lània A. M. Badia Margarit*, vol. III, pp. 95–126. Barcelona: PAM.
- (2007). *La memòria dels reis. Les quatre grans cròniques i la historiografia catalana, des del segle X fins al XIV*. Barcelona: Base.
- Coll i Alentorn, M. (1951–1952). ‘La historiografia de Catalunya en el període primitiu’, *Estudis Romànics*, 3, 139–196.
- Diplomatari de l'Orient català (1301-1409)* (2001). Ed. A. Rubió i Lluch, Prologue of M. T. Ferrer i Mallol, facsimile edition. Barcelona: IEC.
- Dufourcq, C. E. (1966). *L'Espagne catalane et le Maghreb aux XIIIe et XIVe siècles*. Paris: Presse Universitaire de France.
- Dujcef, I. (1974–1979). ‘La spedizione catalana in Oriente all'inizio del secolo XIV ed i bulgari’, *Anuario de Estudios Medievales*, 9, 425–437.

: Please note that the reference ""1974-1979"" has not been cross-referred in the text. Please provide the same.

- Espadaler, A. M. (1998). 'Ramon Muntaner, exemple, servei i aventura', *Revista de Catalunya*, 133, 94–107.
- Ferrer i Mallol, M. T. (2007). 'Una família de navegants: els Marquet'. In C. Batlle i Gallart et al. (eds.), *El 'Llibre del Consell' de la ciutat de Barcelona, segle XIV: les eleccions municipals*. Barcelona: CSIC.
- (2008). 'La guerra en corsa amb els països musulmans occidentals en els primers anys del regnat de Jaume II (1291–1309)', *Anuario de Estudios Medievales*, 38 (2), 831–865.
- (2014). 'Las crónicas reales catalanas'. In E. Sarasa Sánchez (ed.), *Monarquía, crónicas, archivos y cancellerías en los reinos hispano-cristianos: siglos XIII-XV*, pp. 77–144. Zaragoza: Institución Fernando el Católico.
- Foerster Laures, F. (1987). 'La táctica de combate de las flotas catalano-aragonesas del siglo XIII, según la describe Ramón Muntaner (1265–1315)', *Revista de Historia Naval*, 16, 23–36.
- (2008). 'The warships of the Kings of Aragón and their fighting tactics during the 13th and 14th centuries AD'. In S. Rose (ed.), *Medieval Ships and Warfare*, chapter 22. Abingdon-on-Thames: Routledge.
- Fuster, J. (1977). 'Lectura de Muntaner'. In J. Fuster (ed.), *Obres completes*, vol. V, *Literatura i llegenda*, pp. 9–44. Barcelona: Edicions 62.
- Gesta Comitum Barchinonensium* (1925). Ed. L. Barrau Dihigo, and J. Massó i Torrents. Barcelona: IEC.
- Gesta Comitum Barchinonensium* (2007). Ed. L. Barrau Dihigo, and J. Massó i Torrents, pròleg de T. N. Bisson. Barcelona: IEC.
- Gestes dels comtes de Barcelona i reis d'Aragó*. Ed. S. M. Cingolani. Valencia: PUV.
- Giese, W. (1928). 'Waffen nach den Katalanischen Chroniken des XIII Jahrhunderts', *Volkstum und Kultur der Romanen*, 1, 140–182.
- Giunta, F. (1959). *Aragonesi e Catalani nel Mediterraneo. II. La presenza catalana nel Levante dalle origini a Giacomo II*. Palermo: Manfredi Editore.
- Gómez Redondo, F. (1986–1987). 'Fórmulas juglarescas en la historiografía romance de los siglos XIII i XIV', *La Corónica*, 15 (2), 225–239.
- Hillgarth, J. N. (1984). *El problema d'un imperi mediterrani català*. Palma de Mallorca: Molí.
- Humphries, P. D. (1985). 'Of arms and men: siege and battle tactics in the Catalan Grand Chronicles (1208–1307)', *Military Affairs*, 49 (4), 173–178.
- Iorga, N. (1927). *Contributions catalanes à l'histoire byzantine*. Paris: Gamber.
- (1961). *Ramon Muntaner i l'Imperi bizantí*. Barcelona: Dalmau.

: Please provide publishing year for this reference.

: The repeated year has been removed from this reference. Please check if okay.

: Please note that the reference ""1961"" has not been cross-referred in the text. Please provide the same.

- Izquierdo, J. (2003). 'Traslladar la memòria, traduir el món: la prosa de Ramon Muntaner en el context cultural i literari romànic', *Quaderns de filologia. Estudis literaris*, 8, 189–244.
- Jacoby, D. (1974). 'Catalans, turcs et vénitiens en Roumanie (1305–1332): un nouveau témoignage de Marino Sanudo Torsello', *Studi Medievali*, 15, 217–260.
- Keightley, R. G. (1979). 'Muntaner and the Catalan Grand Company', *Revista canadiense de estudios hispánicos*, 4, 37–58.
- Kyriakidis, S. (2009). 'The employment of large groups of mercenaries in Byzantium in the period ca. 1290–1305 as viewed by the sources', *Byzantion*, 79, 208–230.
- Les 'Gesta Comitum Barchinonensium' (versió primitiva), la 'Brevis Historia' i altres textos de Ripoll* (2012). Ed. S. M. Cingolani. València: PUJ.
- Marcos, E. (2003). 'Els catalans i l'Imperi Bizantí'. In M. T. Ferrer i Mallol (ed.), *Els catalans a la Mediterrània oriental a l'Edat Mitjana*, pp. 23–78. Barcelona: IEC.
- Marinescu, C. (1925). 'Notes sur les Catalans dans l'Empire byzantin pendant le règne de Jacques II (1291–1327)'. In *Mélanges d'histoire du Moyen Age offerts a M. F. Lot*, pp. 501–513. Paris: Champion.
- Martí de Barcelona (J. Bogunya i Casanovas, Capuchin friar) (1936). 'Regesta de documents relatius al gran cronista Ramon Muntaner', *Estudis Franciscans*, 48, 223–224.
- (1937). 'Nous documents per a la biografia de Ramon Muntaner', *Spanische Forschungen*, 6, 310–326.
- Massó i Torrents, J. (1906). 'Historiografia de Catalunya en català, durant l'època nacional', *Revue Hispanique*, 15, 486–613.
- McCormick, M. (1975). *Les Annales du haut Moyen Âge*. Turnhout: Brepols.
- Meloni, G. (ed.) (1999). *La conquista della Sardegna nelle cronache catalane, Ramon Muntaner – Pietro d'Aragona*. Nuoro.
- Mengler, J. (2017). 'Logistics and Food Supply in the *Crònica* of Ramon Muntaner'. In J. Rogge (ed.), *Killing and Being Killed: Bodies in Battle. Perspectives of Fighters in the Middle Ages*, pp. 231–250. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Moncada, F. de (1969). *Expedición de los Catalanes y Aragoneses contra Turcos y Griegos*. Madrid: Clásicos Castellanos.
- Montoliu, M. de (1959). *Les grans personalitats de la literatura catalana. Les quatre grans cròniques*. Barcelona: Alpha.

- Mott, L. V. (2003). *Sea Power in the Medieval Mediterranean. The Catalan-Aragonese Fleet in the War of the Sicilian Vespers*. Gainesville: University Press of Florida.
- (2008). ‘Ships of the 13th-century Catalan Navy’. In S. Rose (ed.), *Medieval Ships and Warfare*, chapter 21. Abingdon-on-Thames: Routledge.
- Muntaner, R. (1926) *L'expedició dels catalans a Orient*. Ed. L. Nicolau d'Olwer. Barcelona: Atenes.
- Nicolau d'Olwer, L. (1938). *L'esperit català de la Crònica de Muntaner*. Barcelona: IEC.
- (1974). *L'expansió de Catalunya en la Mediterrània oriental*. Barcelona: Proa.
- Obres de Miquel Coll Alentorn* (1991), vol. I, *Historiografia*. Barcelona: Curial.
- Olgiate, G. (1985). ‘Ramon Muntaner e “L'expedició dels catalans a Orient”’, *Saggi e Documenti*, 6, 207–265.
- Orazi, V. (1998). ‘Il Sermó nella Crònica di Ramon Muntaner: la confluenza della voce dell'individuo nell'espressione corale di un popolo’. In P. Maninchedda (ed.), *La Sardegna e la presenza catalana nel Mediterraneo*, vol. I, pp. 406–418. Cagliari: CLUEC.
- (2000). ‘Muntaner al *Llibre de les nobleses dels reis* de Francesc de Barcelona’. In *Actas del VIII Congreso Internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, vol. II, pp. 1405–1422. Santander: AHLM.
- (2003). ‘Precisazioni ecdotiche sulla Crònica di Ramon Muntaner’. In A. M. Compagna et al. (eds.), *Momenti di cultura catalana in un millennio*, vol. I, pp. 395–417. Napoli: Liguori.
- (2018). ‘Guerra combattuta, guerra raccontata: Ramon Muntaner e la sua Crònica (1328)’. In E. Lusso (ed.), *Guerre combattute e guerre raccontate tra Medioevo ed Età moderna*, pp. 11–43. Cuneo: Associazione Culturale A. Salvatico – CIRBEC.
- (2019). ‘Les batalles navals en la Crònica de Ramon Muntaner’. In L. Badia, Ll. Cifuentes, and R. Salicrú (eds.), *La vida marítima a la Mediterrània medieval. Fonts històriques i literàries*, pp. 275–293. Barcelona: PAM.
- Perugi, M. (1975). *Il Sermó di Ramon Muntaner e la versificazione romanza delle origini*. Firenze: Olschki.
- Planells, A. J. (2011). *Roger de Llúria. El gran almirall de la Mediterrània*. Barcelona: Base.
- Pryor, J. H. (1983). ‘The Naval Battles of Roger of Lauria’, *Journal of Medieval History*, 9, 179–216.
- Pujol i Hamelink, M. (2019). ‘Ramon Muntaner, testimoni dels canvis tecnològics a la marina mediterrània al voltant del 1300’. In J. A. Aguilar,

- S. Martí, and X. Renedo (eds.), *Dits, fets i veres veritats. Estudis sobre Ramon Muntaner i el seu temps*, pp. 361–379. Barcelona: PAM.
- Pujol, J. M. (1992). 'La Mediterrània, de Jaume I a Ramon Muntaner: Abisme o Pont?'. In *La Mediterrània: Realitat o Metàfora. IX Universitat d'estiu a Gandia*, pp. 21–50. València: PUV.
- Rahola, C. (1925). *L'Empordà a la 'Crònica' d'en Muntaner*. Barcelona: Horta.
- (1984). *En Ramon Muntaner. L'home, la Crònica*. Prologue of Ll. Nicolau d'Olwer. Barcelona: Edicions Catalanes.
- Riba, C. (1967). 'En Ramon Muntaner, home d'imperi'. In C. Riba, *Els marges. Obres completes*, vol. II, pp. 321–324. Barcelona: Edicions 62.
- Riquer, M. de (1975). *Los Trovadores*. Barcelona: Ariel, 3 vols.
- (1990). *Aproximació al 'Tirant lo Blanch'*. Barcelona: Quaderns Crema.
- (1993). *Història de la literatura catalana. Part Antiga*. Barcelona: Ariel, 3 vols.
- Rose, S. (2008). 'Reportage, Representation and Reality. The Extent to Which Chronicle Accounts and Contemporary Illustrations Can Be Relied upon When Discussing the Tactics Used in Medieval Galley Warfare'. In S. Rose (ed.), *Medieval Ships and Warfare*, chapter 23. Abingdon-on-Thames: Routledge.
- Rubiés, J. P. (1987). 'Mentalitat i ideologia de Ramon Muntaner'. In *Montpellier, la Couronne d'Aragon et les pays de langue d'oc. Actes du XIIe Congrès d'Histoire de la Couronne d'Aragon (Montpellier, 1985)*, vol. III, pp. 83–108. Montpellier: Société archéologique de Montpellier.
- (1995–1996). 'The Idea of Empire in the Catalan Tradition from Ramon Muntaner to Enric Prat de la Riba', *Journal of Hispanic Research*, 4, 229–262.
- (2011). 'Rhetoric and Ideology in the Book of Ramon Muntaner', *Mediterranean Historical Review*, 26, 1–29.
- Rubió i Balaguer, J. (1987). 'Consideraciones generales acerca de la historiografía catalana medieval y en particular de la *Crònica* de Desclot'. In *Obres de Jordi Rubió i Balaguer*, vol. VI, *Història i historiografia*, pp. 124–92. Barcelona: PAM.
- Rubió i Lluch, A. (1909–1910). 'Estudi sobre l'elaboració de la *Crònica* de Pere el Cerimoniós', *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 3, 519–570.
- (1927). *Paquimeres i Muntaner*. Barcelona: IEC.
- (1937). *Els Catalans a Grècia*. Barcelona: La Rosa dels Vents.
- Sablonier, R. (1971). *Krieg und Kriegertum in der Crònica des Ramon Muntaner. Eine Studie zum spätmittelalterlichen Kriegswesen aufgrund katalanischer Quellen*. Berna/Frankfurt: Herbert Lang.

: The repeated year
has been removed
from this reference.
Please check if okay.

- Salavert y Roca, V. (1956). *Cerdeña y la expansión mediterránea de la Corona de Aragón, 1297-1314*. Madrid: Escuela de Estudios Medievales.
- Sanmartí, J. M. (1980). *Ramon Muntaner: expedicions i conquestes pel Mediterrani*. Barcelona: Blume.
- Sayers, W. (2008). 'The Lexicon of Naval Tactics in Ramon Muntaner's Crònica'. In S. Rose (ed.), *Medieval Ships and Warfare*, chapter 24. Abingdon-on-Thames: Routledge.
- Schön, P. M. (1960). *Studien zur Stil der frühen französischen Prosa (Robert de Clari, Geoffroy de Villehardouin, Henri de Valenciennes)*. Frankfurt: Klostermann.
- Sobré, J. M. (1978). *L'èpica de la realitat. L'escriptura de Ramon Muntaner i Bernat Desclot*. Barcelona: UB/Curial.
- Soldevila, F. (1953). *L'almirall Ramon Marquet*. Barcelona: Barcino.
- (1971). *Les quatre grans cròniques*. Barcelona: Selecta.
- (1996). 'Sardenya en les cròniques de Bernat Desclot i Ramon Muntaner'. In F. Soldevila, *Cronistes, joglars i poetes*, pp. 107–121. Barcelona: PAM.
- (2007). *Les quatre grans cròniques. I. Llibre dels feits del rei En Jaume*. Barcelona: IEC.
- (2008). *Les quatre grans cròniques. II. Crònica de Bernat Desclot*. Barcelona: IEC.
- (2011). *Les quatre grans cròniques. III. Crònica de Ramon Muntaner*. Barcelona: IEC.
- (2014). *Les quatre grans cròniques. IV. Crònica de Pere III el Cerimoniós*. Barcelona: IEC.
- (2016). *Les quatre grans cròniques. V. Apèndix i índex*. Barcelona: IEC.
- Tasis, R. (1964). *La vida d'En Ramon Muntaner*. Barcelona: Dalmau.
- Tramontana, S. (1962). 'Per la storia della 'Compagnia Catalana' in Oriente', *Nuova Rivista Storica*, 46, 58–95.
- Varvaro, A. (1984). 'Il testo storiografico come opera letteraria: Ramon Muntaner'. In *Symposium in honorem prof. M. de Riquer*, pp. 403–415. Barcelona: UB.
- Vergés, O. (1986). *Ramon Muntaner: l'aventura medieval per la Mediterrània*. Barcelona: Graó.
- Vinaver, E. (1971). *The Rise of Romance*. Oxford: Clarendon Press.
- Zimmermann, M.-C. (1988). 'Orient et Occident dans la chronique de Ramon Muntaner: à propos de l'expédition de Roumanie', *Le Moyen Âge. Revue d'Histoire et de Philosophie*, 94, 203–235.